

EURÓPAI FÜZETEK 22.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI
TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Csuzdi Szonja – Nagy Ágnes Kutatási programok az Európai Unióban

Tudomány és kutatás

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külgyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós, Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörccsik Richárd, Inotai András, Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső, Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám, Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre

Szerkesztő: Bulyovszky Csilla

Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta

A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.

Telefon: 441-3380

Fax: 441-3394

Lektor: Bálint Vera

Kézirat lezárva: 2003. március 21.

Grafikai terv: Szutor Zsolt

Fényképek: Csorba Gábor; Audiovisual Library European Commission

Portréfotó: Csorba Gábor

Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509

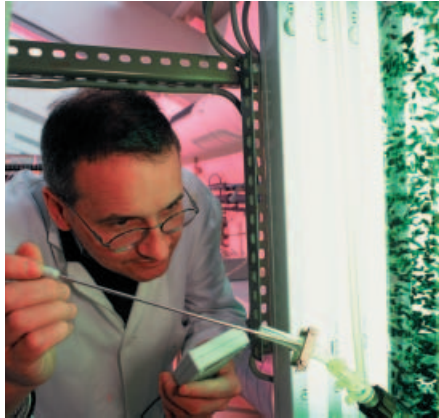
Budapest, 2003.

Kedves Olvasó!

A hetvenes évektől az Európai Közösségek egyre inkább hátrányba került a világpiacon az Egyesült Államokkal és Japánnal szemben, főleg a csúcstechnológiát képviselő ágazatok tekintetében. A nyolcvanas évekre így megerősödött az a gondolat, hogy kiterjedtebb, összehangoltabb közösségi szintű kutatás-fejlesztési politikára van szükség az EK nemzetközi versenyképességének javítása érdekében, a tagállamok nemzeti keretek közt megvalósuló kutatás-fejlesztési tevékenységének jobb koordinációja révén. Ezt a felismerést tükrözte, hogy az 1987-ben életbe lépett *Egységes Európai Okmány* módosította a Római Szerződést, új címként beillesztve a kutatás-fejlesztést, jogi bázist teremtve ezáltal a tagállamok közös fellépésére a K+F területén.

A közösségi szintű kutatás-fejlesztési együttműködés fő formáját a tagállamok által megvalósított négyéves kutatási és technológia-fejlesztési keretprogramok jelentik. A keretprogramok célja, hogy a tagállamok közötti kutatási együttműködések erősítésével, az erőforrások koncentrálásával olyan kutatási célok megvalósítását segítsék, amelyek tagállami keretek közt nem lennének elérhetők, és amelyek európai szintű eredményeket hoznak, erősítik az európai ipar tudó-

mányos és technológiai alapjait, javítják Európa nemzetközi versenyképességét, elősegítik a társadalmi-gazdasági fejlődést.

Az Európai Tanács 2000-ben, Lisszabonban tartott ülésén megfogalmazott célkitűzések hatására – amely szerint 2010-re a Közösségnek a világ legdinamikusabban fejlődő, legversenyképesebb, tudásalapú gazdaságává kell válnia – az unióban a korábbiaknál még erőteljesebben érvényesül a tagállami keretek között folyó kutatás-fejlesztési tevékenységek összehangolására, a kutatások szétaprózottságának csökkentésére irányuló szándék, amely – a tervek szerint – végül majd elvezet az *egységes Európai Kutatási Térség* megteremtéséhez.

I. A kutatás-fejlesztési politikához kapcsolódó jogharmonizáció

Az utóbbi években a tudomány és kutatás szerepe erősen felértékelődött az unióban. Megérttek a feltételek az egységes Európai Kutatási Térség kialakítására, s a megvalósítás legfontosabb eszközeként az új, *6. Kutatási és Technológiafejlesztési Keretprogram* ígérkezik. A magyar gazdaság versenyképességét hosszú távon meghatározhatja, hogy az ország mennyiben tud az Európai Unió partnerévé válni, milyen mértékben képes kapcsolódni azokhoz a közép- és hosszú távú célkitűzésekhez, amelyek a már kibővült Európa legversenyképesebb és legdinamikusabban fejlődő tudásalapú gazdasággá válását irányozzák elő.

1. Csatlakozási tárgyalások

A *Tudomány és kutatás* fejezet az Európai Unió és Magyarország között 1998 márciusában megkezdődött csatlakozási tárgyalásokon az első fejezetek között szerepelt. Az Európai Bizottság pozitívan értékelte az ország K+F teljesítményét. Emellett azonban bizonyos kritika is érte a területet: az

innováció szintjének emelését, a GDP-arányos K+F ráfordítás magasabb mértékét, valamint a kutatóintézetek és az ipar, illetve a kis- és középvállalatok közti kapcsolatok erősítését szorgalmazták.

A fejezetet 1998. november 10-én ideiglenesen lezárták. Magyarország a tárgyalások során vállalta, hogy a kutatásra és a tudományra vonatkozó közösségi jogszabályokat a csatlakozás előtt és azt követően eltérés nélkül alkalmazza, átmeneti mentesség iránti igényt nem terjesztett elő.

A fejezet tartalmazza:

- az EU-tagállamok közös kutatási és technológia-fejlesztési tevékenységét, együttműködését felölelő keretprogramok joganyagát;
- az Európai Bizottság és a Tanács tudományos és technológiai ügyekben illetékes tanácsadó testületeinek működésére vonatkozó jogszabályokat;
- valamint az Európai Unió és az unión kívüli, úgynevezett harmadik országok egyezményeit az EU közösségi kutatásaiban való együttműködésről.

1. táblázat. Az 5. Keretprogramhoz kapcsolódó legfontosabb jogszabályok

Jogszabály címe	HL hivatkozás
Az Európai Parlament és a Tanács 182/1999 EK határozata az Európai Közösségek kutatással, technológia-fejlesztéssel és demonstrációs tevékenységével kapcsolatos 5. Keretprogramjáról (1998–2002)	HL L 026.szám, 1999.02.01., 1–33. oldal 182/1999 EC
A Tanács 1998. december 22-i határozata az Európai Közösség 5. Kutatási Keretprogramjában (1998–2002) részt vevő vállalkozások, kutatóközpontok és egyetemek részvételére vonatkozó szabályokról, valamint a kutatási eredmények nyilvánosságra hozatalának szabályairól	HL L 026. szám, 1999.02.01., 46–55. oldal 1999/65 EC
A Tanács 1998. december 22-i határozata az Európai Atomenergia Közösség (Euratom) 5. Keretprogramban való kutatási és képzési tevékenységeiről (1998–2002)	HL L 026.szám 1999.02.01., 34–45. oldal 1999/64 Euratom
A Tanács 1998. december 22-i határozata az Európai Atomenergia Közösség (Euratom) 5. Kutatási Keretprogramjában (1998–2002) részt vevő vállalkozások, kutatóközpontok és egyetemek részvételére, valamint a részvétel megvalósítására vonatkozó szabályokról	HL L 026.szám 1999.02.01., 56–61 oldal, 1999/66 Euratom
Az EU/Magyarország Társulási Tanács 3/1999. számú határozata Magyarország közösségi kutatási, technológia-fejlesztési és demonstrációs programokban (1998–2002), valamint a kutatási és képzési programokban (1998–2002) való részvételének feltételeire vonatkozóan	HL L 245.szám, 1999.09.17., 43–50. oldal 1999/621 EC

E jogszabálycsoportok közül mind fontosság, mind terjedelem tekintetében a keretprogramok joganyaga a legjelentősebb.

2. Az unió kutatás-fejlesztési keretprogramjainak joganyaga

A közösségi szintű kutatás-fejlesztés, az EU-tagállamok összehangolt K+F tevékenysége, együttműködése négyéves keretprogramok formájában valósul meg.

A 2002 decemberében indított 6. Keretprogramhoz való teljes körű társulásunk az úgynevezett *Egyetértési Megállapodás*

aláírásával lépett életbe 2002. október 29-én. Ennek előzménye az EU-Magyarország Társulási Tanács 4/2001 számú határozata¹, amely rögzíti a hazánk közösségi programokban való részvételére vonatkozó általános elveket.

A keretprogramokra vonatkozó magyar jogszabályok közelítése a hasonló tárgyú közösségi jogszabályokhoz maradéktalanul befejeződött.

A „Tudomány és kutatás” fejezet jelenleg érvényben lévő jogszabályait tartalmazó legfrissebb, az Európai Bizottság által 2002 tavaszán megküldött *screening-lista* még

csak az 1998 és 2002 között futó, 5. Keretprogramhoz kapcsolódó jogszabályokat tartalmazta. A leglényegesebbeket ezek közül az *1. táblázatban* foglaltuk össze.

Az azóta megjelent jogszabályok között azonban megtaláljuk a 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramra vonatkozókat is. Ezek közül a legfontosabbak a *2. táblázatban* találhatóak.

3. A tanácsadó testületekre vonatkozó jogszabályok

Ebben a csoportban az Európai Bizottság és a Tanács mellett tevékenykedő, tudományos és technológiai témákban illetékes *tanácsadó testületek* működésére vonatkozó szabályokat találjuk. Ilyen testületek többek között a keretprogram egészéhez, illetve a kiemelt kutatási területekhez kapcsolódó tanácsadó csoportok, amelyek az egyes kutatási-fejlesztési szakprogramok részletes tartalmának kidolgozásában segítik az Európai Bizottságot. A testületek munkájában magyar szakemberek is részt vesznek.

4. Az unió kétoldalú TÉT-egyezményei

A screening-listán szereplő jogszabályok egy részét az Európai Közösségek *harmadik országgal*, a kutatás-fejlesztési területén

megkötött együttműködési megállapodásai alkotják. Magyarország esetenként az adott relációban ugyancsak kötött speciális, kétoldalú megállapodásokat.

A tételek másik része az Európai Atomenergia Közösség kétoldalú, harmadik országgal létrejött együttműködési egyezményeit tartalmazza.

5. A kutatás-fejlesztés területéhez kapcsolódó, más fejezetekben lévő jogszabályok

5.1. Versenyszabályok

A versenyszabályokra vonatkozó közösségi jogszabályok átvétele más tárcák felelősségi körébe tartozik (Pénzügyminisztérium, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, Igazságügyi Minisztérium), de ezek harmonizációjában az Oktatási Minisztérium a kutatás-fejlesztést illető szabályozási területeken részt vesz.

Az *állami támogatások* rendszerében külön fejezetet képeznek a kutatás-fejlesztési tevékenység állami támogatását szabályozó rendelkezések. Az Európai Unió e területén a WTO-val (World Trade Organisation – Világkereskedelmi Szervezet) megegyező szabályokat alkalmazza, s mivel Magyarország is a szervezet tagja, e területen nincs jogharmonizációs kötelezettség.

2. táblázat. A 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs keretprogramhoz kapcsolódó legfontosabb jogszabályok

Jogszabály címe	HL hivatkozás
Az Európai Parlament és a Tanács 1513/2002 EK határozata az Európai Közösségnek az Európai Kutatási Térség létrehozását és az innovációt előmozdító 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramjáról (2002–2006)	HL L 232. szám, 2002.08.29., 1. o.
Az Európai Parlament és a Tanács i 2321/2002 EK rendelete az Európai Közösség 6. Keretprogramjának (2002–2006) végrehajtása céljából a vállalkozások, kutatóközpontok és egyetemek részvételének és a kutatási eredmények terjesztésének szabályairól	HL L 355.szám, 2002.12.30., 23–34. o.
A Tanács 2002/834 EK határozata „Az Európai Kutatási Térség integrációja és megerősítése” elnevezésű kutatásról, technológiafejlesztésről és demonstrációs tevékenységekről szóló egyedi program (2002–2006) elfogadásáról	HL L 294. szám, 2002.10.29.,1–43.o.
A Tanács 2002/835 EK határozata „Az Európai Kutatási Térség szerkezetének kialakítása” elnevezésű kutatásról, technológiafejlesztésről és demonstrációs tevékenységekről szóló egyedi program (2002–2006) elfogadásáról	HL L 294. szám, 2002.10.29., 44–59.o.
A Tanács 2002/836 EK határozata a Közös Kutatóközpont közvetlen akciókkal megvalósítandó kutatásról, technológiafejlesztésről és demonstrációs tevékenységekről szóló egyedi program (2002–2006) elfogadásáról	HL L 294. szám, 2002.10.29., 60–73.o.
A Tanács 2002/668/Euratom határozata az Európai Atomenergia Közösségnek (Euratom) a nukleáris kutatásról és képzési tevékenységekről, továbbá az Európai Kutatási Térség (EKT) létrehozásának elősegítéséről szóló hatodik keretprogramjáról (2002–2006)	HL L 232. szám, 2002.08.29, 34. o.
A Tanács 2322/2002/Euratom rendelete az Európai Atomenergia Közösség 6. Keretprogramjának (2002–2006) végrehajtása céljából a vállalkozások, kutatóközpontok és egyetemek részvételének és a kutatási eredmények terjesztésének szabályairól	HL L 355. szám, 2002.12.30., 35–44. o.
A Tanács 2002/837 EK határozata a nukleáris kutatásról és képzésről szóló egyedi program (Euratom) 2002–2006 elfogadásáról	HL L 294. szám, 2002.10.29., 74–85.o.
A Tanács 2002/838 EK határozata a Közös Kutatóközpont által az Európai Atomenergia Közösség számára közvetlen akciókkal végrehajtandó kutatási és képzési egyedi program (2002–2006) elfogadásáról	HL L 294. szám, 2002.10.29., 86–93. o.

5.2. Európai Szén- és Acélközösség

Ez a fejezet a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium kompetenciájába tartozik.

Ötven év eredményes működés után az Európai Szén- és Acélközösséget (ESZAK) 2002. július 23-ával jogutód nélkül megszüntették. Az ESZAK mintegy másfél milliárd

eurós vagyona átszáll az Európai Közösségre, amelyet *Szén- és acélkutatási alap vagyona* (Assets of the Coal and Steel Research Fund) néven más közösségi alapoktól elkülönítetten kezelnek. Az ebből származó évi mintegy 45 millió eurót a szén- és acélszektor fejlesztésének érdekében kell felhasználni.

5.3. Szellemi tulajdonjogok

A kutatás-fejlesztési tevékenységet közvetlenül érintő szellemi tulajdonjogok területét illető jogharmonizációs munka a Magyar Szabadalmi Hivatal és az Igazságügyi Minisztérium kezdeményezésére és irányításával történik.

6. A közösségi vívmányok átvételének nemzeti programja (ANP)

A tagjelölt országoknak a csatlakozási partnerség jegyében feladatuk, hogy nemzeti programot dolgozzanak ki a közösségi vívmányok, az *Acquis Communautaire* átvételé-

re. A nemzeti programnak részletes menetrendet kell tartalmaznia az uniós joganyag átvételét elősegítő jogharmonizációs tevékenységről, az ehhez kapcsolódó intézményfejlesztést, gazdaságfejlesztést szolgáló intézkedésekről, mindezek költségvonzatának bemutatásával.

A „Tudomány és kutatás” fejezetre vonatkozóan az ANP döntően a keretprogramokban való magyar részvétellel kapcsolatos intézkedéseket tartalmaz.

7. Az Európai Bizottság országjelentése

Az évente megvalósuló joganyag-átvilágítás (screening) és az ANP-ről szóló beszámoló alapján az Európai Bizottság minden évben közzéteszi az úgynevezett országjelentést, amelyben összegzi, hogy az adott állam a különböző tárgyalási fejezetekben milyen előrehaladást ért el a közösségi joganyag átvételében.

A legfrissebb, 2002-es országjelentés alapján Magyarország előrehaladása az első, 1997. évi jelentés óta folyamatos volt a *Tudomány és kutatás* területén.

Az Európai Bizottság következtetésében a kutatáshoz kapcsolódó *adminisztratív kapacitás és infrastruktúra további erősítését* jelölte meg a tagságra való felkészülés kulcstényezőjeként.

II. Magyarország részvétele az unió kutatás-fejlesztési keretprogramjaiban

1. A keretprogramok

A közösségi kutatás-fejlesztési politika – az 1987-ben életbe lépett Egységes Európai Okmány értelmében – négyéves kutatási, technológia-fejlesztési és demonstrációs keretprogramok formájában valósul meg. Ezek célja, hogy a tagállamok közti együttműködés erősítésével, az erőforrások koncentrációjával olyan kutatási célok megvalósítását segítse, amelyek tagállami szinten nem lennének elérhetőek, és amelyek javítják *Európa nemzetközi versenyképességét*, elősegítik a társadalmi-gazdasági fejlődést.

A keretprogramokat az Európai Bizottság által készített javaslat alapján a Tanács és az Európai Parlament *együttlöntési eljárás* keretében fogadja el, végrehajtásukért az Európai Bizottság a felelős. A keretprogramokban az európai versenyképesség szempontjából az adott időszakban kulcsfontosságúnak tekintett kutatási területekre igyekeznek koncentrálni, s ezekhez pénzt is biztosítanak. Az utóbbi években az EU költségvetésének rendszerint 4 százalékát fordították a keretprogramra.

Az unió nemzetközi szerződések alapján bizonyos országok – így többek között a

tagjelölt országok – számára lehetővé teszi a keretprogramban való részvételt, amennyiben hozzájárulnak annak költségvetéséhez. A pénzügyi hozzájárulás mértékének megállapítása az adott ország és az EU GDP-jének összevetése alapján történik. Ennek fejében a keretprogramhoz társult államok kutatói és intézményei ugyanolyan feltételekkel vehetnek részt a keretprogram pályázataiban, mint az uniós tagállamok kutatói és intézményei.

A keretprogramok forrásaiból *nyílt pályázatok* útján lehet részesedni. A *támogatás mértéke* kutatási és technológiafejlesztési projekteknél legfeljebb 50 százalék, demonstrációs projekteknél 35 százalék, a kutatóképzési ösztöndíjaknál, képzéseknél akár a 100 százalékot is elérheti.

Az 1. Keretprogram 1983 és 1987 között valósult meg, ezt követte a 2. (1987–1991) és a 3. Keretprogram (1990–1994). A keretprogramok pénzügyi forrásainak nagyságát tekintve jelentős változást hozott a 4. Keretprogram, amelynek teljes költségvetése már 13,1 milliárd ecu volt (a 3. Keretprogramé 5,7 milliárd ecu-t tett ki). Az 5. (1998–2002) és a jelenlegi, 6. Keretprogram (2002–2006) további növekedést hozott. A kutatás-fejlesztési kiadások a

harmadik helyet foglalják el az unió költségvetésében.

2. Magyarország részvétele a 4. és az 5. Keretprogramban

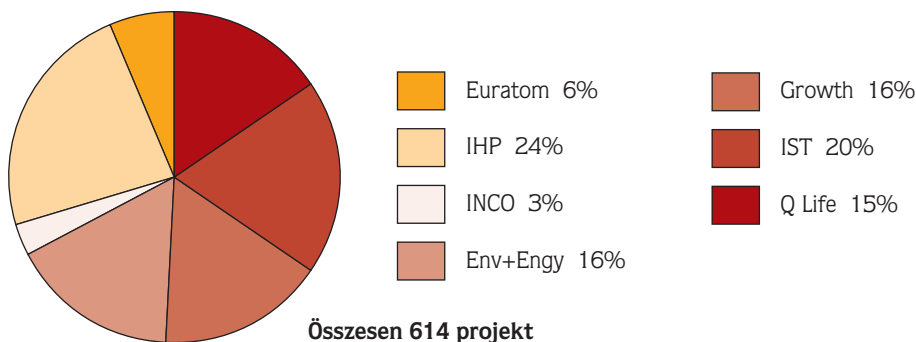
A 3. Keretprogramban még csak bizonyos területeken, a 4. Keretprogramban viszont már valamennyi specifikus program (például telematikai, informatikai, környezetvédelmi) projektjeibe bekapcsolódhattak partnerként kutatóink, döntően hazai vagy saját forrásból. 1998 decemberében Magyarország teljes körben társult az 5. Keretprogramhoz, így – a költségvetéshez való arányos hozzájárulásunk fejében – a magyar kutatók az EU-tagállamok kutatóival java-

részt megegyező jogokkal vehettek részt a pályázatokban.

Az 5. Keretprogram (elődeihez hasonlóan) két különálló részből állt: az Európai Közösség kutatásra és technológia-fejlesztésre irányuló keretprogramjából, valamint a nukleáris kutatásokat és képzést támogató Euratom-keretprogramból.

Az 5. Keretprogram hét szakprogramból épült fel, amelyből négy tematikus, három pedig horizontális jellegű volt:

- *Tematikus programok:*
 - › Életminőség és gazdálkodás az élővilág erőforrásaival (Life)
 - › Felhasználóbarát információs társadalom (IST)
 - › Versenyképes és fenntartható fejlődés (Growth)

1. ábra. A nyertes magyar részvételű projektek megoszlása szakprogramonként az 5. Keretprogramban

3. táblázat. Az 5. Keretprogramban benyújtott, illetve támogatást nyert magyar projektek, 1999-2002

Program	Beadott pályázatok száma magyar résztvevőkkel (db)	Összes támogatott pályázat magyar résztvevőkkel (db)	Teljes támogatás (millió euro)
Életminőség	734	95	11,131
IST	545	117	14,979
Növekedés	290	100	9,669
Energia	126	42	4,662
Környezet	368	59	6,138
INCO	68	19	5,200
IHP	471	143	10,843
Euratom	82	39	2,620
Összesen	2684	614	65,242

- › Energia, környezet és fenntartható fejlődés (Energy, environment)
- *Horizontális programok:*
 - › A Közösségben folyó kutatás nemzetközi szerepének megerősítése (INCO)
 - › Az innováció előmozdítása, a kis- és középvállalkozások keretprogramban való részvételének ösztönzése (SME)
 - › A humán kutatási potenciál és a társadalmi-gazdasági tudásbázis fejlesztése (IHP)

Magyarország 1999–2002 közötti befizetési kötelezettsége 58 826 911 eurót tett ki, ebből 27 304 799 eurót a PHARE-programból fedeztünk. Az unió befizetési kedvezményének, valamint annak köszönhetően, hogy a hozzájárulást részben PHARE-támogatásból fizettük be, a magyar költségvetésből

a program négy évében befizetett összeg elmaradt a harmadik országok esetében szokásos GDP-arányos összegtől, de évente fokozatosan nőtt. A kedvezmény mértéke 1999-ben 60 százalék, 2000-ben 40 százalék, 2001-ben 20 százalék volt. 2002 volt az első teljes összegű befizetés éve. (3. táblázat)

Bár a keretprogramok pályázatainak való részvételnek elsősorban közvetlenül nem mérhető hatásai vannak, mégis kiemelendő, hogy az előzetes becslések szerint a hazai pályázók várhatóan több pénzt nyernek vissza az Európai Bizottságtól, mint amennyit Magyarország az Európai Unió költségvetésébe befizetett.

Az 5. Keretprogramban való részvétel pozitív hatásai közé tartozik, hogy a nem-

zetközi konzorciumokban megvalósuló kutatás-fejlesztési együttműködések révén a magyar kutatóintézetek, egyetemek, vállalatok nemzetközi kapcsolatai kiszélesedtek, megerősödtek; kutatóink a magyar pénzügyi hozzájárulást meghaladó mértékben jutottak hozzá az élvonalbeli európai kutatási eredményekhez; az uniós pályázatokban való részvétel fontos tanulási terepet jelentett a későbbiekben megnyíló közösségi források elnyerését célzó pályázás szempontjából. Magyarország sikeres szereplése hozzájárul a magyar kutatás-fejlesztés pozitív megítéléséhez is.

3. A keretprogramban való részvétellel kapcsolatos hazai intézkedések

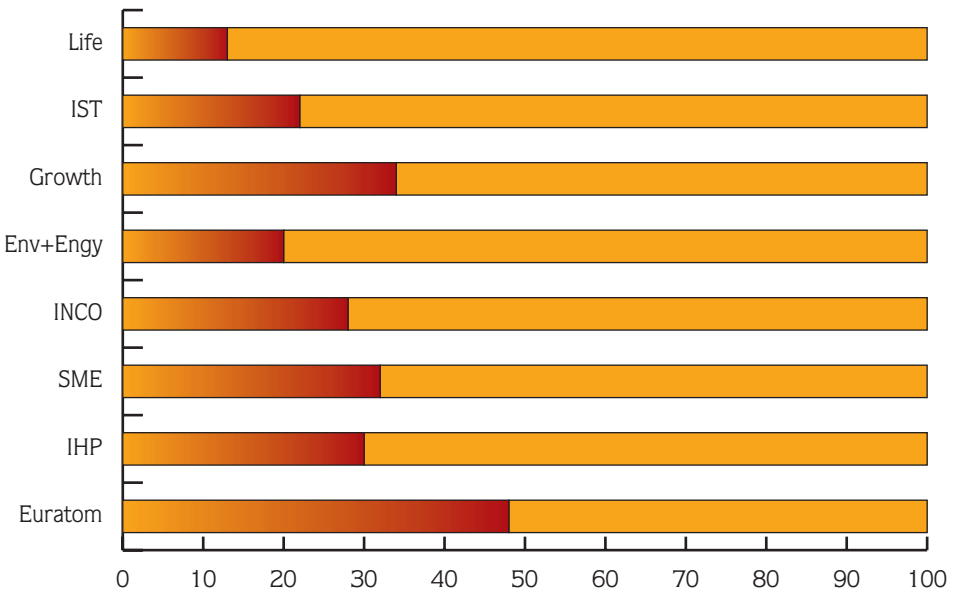
- *A tudomány- és technológiapolitikai koordináció:* A keretprogramban való részvételünk fontos eleme, hogy a magyar kormány képviselői megfigyelőként részt vehetnek az Európai Bizottság mellett, a keretprogram egyes programrészeiért felelős, döntéselőkészítő és döntéshozó szerepet ellátó programbizottságok munkájában.
- *A szakmai tanácsadó testületek magyar képviselői, a pályázati értékelésben résztvevők:* Az Európai Bizottság az egyes specifikus programok kialakításában, a tudó-

mány- és technológiapolitika kiemelt kérdéseiben támaszkodik a tagállamok és a társult tagok elismert szakembereire, ennek érdekében szakterületenként tanácsadó testületeket (Advisory Group, röviden AG) működtet.

A keretprogram pályázatait nemzetközi összetételű szakmai bírálóbizottságok értékelik, s tesznek javaslatot az egyes pályázatok elfogadására vagy elvetésére. A bírálóbizottságok összességében több ezer tagját szakértői pályázatok alapján választja ki a Bizottság. Az 5. Keretprogram során ezekben a bírálóbizottságokban számos magyar szakértő is dolgozott.

- *Az 5. Keretprogramhoz kapcsolódó tanácsadói hálózat:* A keretprogram hazai szakmai koordinációjáért felelős Oktatási Minisztérium (OM) számos intézkedéssel igyekezett elősegíteni az 5. Keretprogramban való sikeres magyar szereplést.

A keretprogrammal kapcsolatos folyamatos információterjesztést, a szakszerű pályázati tanácsadást, a partnerkeresésben való segítségnyújtást szolgálja az Európai Bizottság ajánlásainak megfelelően kialakított nemzeti kapcsolattartók (National Contact Points, NCP-k) rendszere. Az NCP-k a keretprogram egyes szakprogramjaihoz rendeltel látják el a magyar kutatói közösség tájékoztatását.

2. ábra. Magyar sikerarányok az 5. Keretprogram egyes szakprogramjaiban (százalék)

Az NCP-k munkájának támogatását, kiegészítést célozta az OM által nyílt pályázat útján kiválasztott, összesen 16 regionális, illetve tematikus kapcsolati iroda létrehozása.

Az 5. (illetve a jövőben a 6.) Keretprogramban való sikeres magyar részvétel érdekében a kormányzat az 1999. évi ANP megvalósítása során a brüsszeli helyszíni jelenlét biztosítására létrehozta a *HunOR EU K+F Kapcsolati Irodát*, amelynek feladata az unió K+F programjaiban és más akcióiban való magyar részvétel elősegítése, a kutatástá-

mogatási és a felkészülési lehetőségekre vonatkozó tanácsadás révén.

Az iroda működésének pénzügyi kereteit az Oktatási Minisztérium, a Magyar Tudományos Akadémia, az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint az Országos Tudományos és Kutatási Alapprogramok (OTKA) konzorciuma biztosítja.

Az iroda honlapján megtalálhatók a keretprogrammal kapcsolatos legfrissebb információk (www.hunoriroda.hu/)

- *Az 5. Keretprogramhoz kapcsolódó háttértámogató pályázatok:* A tanácsadó hálózat kialakításán túl az Oktatási Minisztérium pályázatok formájában elnyerhető pénzügyi eszközökkel is igyekeznek támogatni a keretprogramban való magyar szereplést. Mivel az uniós keretprogramokban szinte kizárólag nemzetközi konzorciumok által megvalósítandó projektek nyerhetnek támogatást, így a magyar kutatók és intézmények is csak nemzetközi konzorciumok partnereiként pályázhatnak eséllyel.

Az OM által kidolgozott háttértámogató rendszer segíti a magyar pályázókat.

Az 5. Keretprogramban működtetett pályázatok az alábbiak voltak:

- *A Bekapcsolódás az EU kutatás-fejlesztési keretprogramjaiba* (EUB) elnevezésű pályázat egyfelől a nemzetközi konzorciumok előkészítését hivatott támogatni a külföldi partnerekkel való kapcsolatépítésben (kiutazások, konzorciumi ülések szervezési költségeinek fedezésével), másrészt a szakszerű pályázati tanácsadás igénybevételéhez is segítséget nyújt.
- *A Részvétel az EU kutatás-fejlesztési tematikus hálózataiban* elnevezésű pályázat a hazai kutatói közösség bekapcsolódását ösztönözte a keretprogramok kutatás-fejlesztési hálózati projektjeibe.

- A keretprogramokkal kapcsolatos folyamatos információterjesztést, a szakszerű pályázati tanácsadást segítette elő a *Regionális illetve tematikus kapcsolattartó irodai feladatok ellátására* kiírt OM pályázat, amelynek révén az ország regionális központjaiban, illetve az 5. Keretprogram tematikus programjaihoz igazodva jöttek létre a korábban már említett kapcsolati irodák.

E pályázati rendszer – a 6. Keretprogram struktúrájának megfelelő – megújítása folyamatban van. További információ az következő internetes oldalon érhető el: www.om.hu/kutatas

III. A 6. Keretprogramban való részvételi lehetőségek

1. Politikai háttér

A 6. Keretprogram kialakulásának fontos előzménye Európai Tanács 2000. márciusi, *lisszaboni ülése*, amelyen megfogalmazták azt a célt, hogy az unió 2010-re a legversenyképesebb és legdinamikusabban fejlődő, tudásalapú gazdasággá váljék. A két évvel később megtartott *barcelonai tanácsi ülésen* az a döntés született, hogy e cél elérése érdekében a K+F-re szánt összeget jelentősen emelni kell: 2010-re a GDP 3 százalékát kellene elérni (2000-ben 1,9 százaléka volt). A jelenlegi K+F ráfordítás alig több mint fele származik az üzleti szférából, fontos tehát a vállalatok és vállalkozások ilyen irányú befektetések ösztönzése.

A másik nagy probléma, hogy az Európában végzett kutatási tevékenység több mint 80 százalékát nemzeti szinten végzik. A közös kutatás aránya, az összes együttműködési struktúra együttesen is mindössze hozzávetőleg 20 százalékát, a keretprogramra fordított összeg csupán a közcélú K+F 5 százalékát teszi ki. Közös kutatási térség létrehozására van tehát szükség, így a 6. Keretprogram kialakítását politikailag alapvetően az Európai Kutatási Térség (*Europe-*

an Research Area) kialakításának szándéka alapozta meg.

Az Európai Kutatási Térség létrehozásában az unió a csatlakozásra váró államoknak, illetve valamennyi, a keretprogramhoz társult országnak szerepet szán. Természetesen az új elképzelések megvalósítása csak megfelelő költségvetés mellett képzelhető el. A 6. Keretprogramra elkülönített összegről sokáig komoly vita folyt, míg végül kialakult a végső keret: 17,5 milliárd euró (ez a megelőző keretprogramhoz képest 17 százalékos növekedést jelent).

2. A 6. Keretprogram szerkezete

A könnyebb áttekinthetőség kedvéért a specifikus programok tartalmát három blokkban csoportosították (4. táblázat).

A 6. Keretprogram által *kiemelten támogatott kutatási területek*, célok részletesebb leírását *Az Európai Kutatási Térség integrációja és megerősítése* című programban találhatjuk meg. Az itt megnevezett tematikus prioritási területeken az unió középtávon szeretné átvenni a vezető szerepet, illetve itt mutatkoztak jelentős, európai összefo-

4. táblázat. A 6. Keretprogram szerkezete és költségvetése (millió euró)

6. KTF Keretprogram		16 270
1. blokk: A közösségi kutatás integrálása és koncentrálása		13 345
1.1. Tematikus prioritások		11 285
1.1.1.	Élettudományok, genomika és biotechnológia az egészség szolgálatában	2 255
1.1.2.	Az információs társadalom technológiái	3 625
1.1.3.	Nanotechnológia és nanotudományok, tudásalapú többfunkciós anyagok, új termelési eljárások és eszközök	1 300
1.1.4.	Aeronautika és űrkutatás	1 075
1.1.5.	Élelmiszerminőség	685
1.1.6.	Fenntartható fejlődés, globális változás és ökoszisztémák	2 120
1.1.7.	Állampolgárok és kormányzás a tudásalapú társadalomban	225
1.2. Szélesebb kutatási tevékenységi kört felelő, specifikus kutatási aktivitások		1 300
1.2.1.	A tudományos és technológiai szükségletek támogatása	555
1.2.2.	A kis- és középvállalkozások részvételének támogatása	430
1.2.3.	A nemzetközi együttműködést támogató specifikus intézkedések	315
1.3. A Közös Kutatóközpont nem-nukleáris tevékenységei		760
1.3.1.	Élelmiszer, kémiai anyagok és egészség	212
1.3.2.	Környezet és fenntarthatóság	286
1.3.3.	Horizontális aktivitások	262
2. blokk: Az Európai Kutatói Térség strukturálása		2 605
2.1.	Kutatás és innováció	290
2.2.	Humán erőforrások és mobilitás	1 580
2.3.	Kutatási infrastruktúrák	655
2.4.	Tudomány és társadalom	80
3. blokk: Az Európai Kutatói Térség alapjainak erősítése		320
3.1.	A kutatási tevékenységek összehangolása	270
3.2.	Kutatási és innovációs irányelvek kialakítása	50
Euratom		940
1. Kutatói prioritások		890
Kontrollált termonukleáris fűző		
Radioaktív hulladékok kezelése		
Sugárzás elleni védelem		
2. Egyéb aktivitások a nukleáris technológiák és biztonság területén		50
Közös Kutatóközpont nukleáris tevékenységei		290

gást igénylő, közös problémák:

- élettudományok, genomika, biotechnológia;
- információs technológiák;
- nanotechnológia, nanotudományok, anyagtudomány (többfunkciós anyagok, új termelési eljárások és eszközök);
- aeronautika és űrkutatás;
- élelmiszerminőség és -biztonság;
- fenntartható fejlődés (energetikai kutatások, közlekedés), globális változás és ökoszisztémák;
- „állampolgárok és kormányzás a tudásalapú társadalomban” elnevezésű, főképp a társadalomtudományi kutatás számára életre hívott terület.

A tematikus területek mellett megneveztek *interdiszciplináris* jellegű, egy-egy tematikus prioritásba nem illeszthető témákat is: kiemelt figyelemben részesítik a kis- és középvállalkozásokat, vagy például a fejlődő országokat a *harmadik országokkal* (a keretprogramhoz nem társult országok elnevezése) való nemzetközi kooperációban, emellett a 6. Keretprogramban már a váratlanul felmerülő kutatási szükségleteknek, illetve ezek előrejelzésének is külön költségvetési keretet biztosítanak. Ebben a blokkban kapnak helyet a Közös Kutatóközpont által adott területeken folytatott kutatási témakörök.

A 2. aktivitási blokk – címe: *az Európai Kutatási Térség strukturálása* – több olyan, strukturális problémával foglalkozik, ame-

lyek jelentőségét a kiemelt támogatás is jelzi. A *kutatás és innováció* részprogram célja az innovációs potenciál erősítése, az innovációs folyamat résztvevői közötti kapcsolatok erősítése, a régiók jobb bevonása. A *mobilitási alprogram* kiszélesedett a korábbiakhoz képest. Az unió ezzel az eszközzel a kutatók, kutatócsoportok közötti szorosabb kapcsolatokat, a széles körű képzési lehetőségeket kívánja elősegíteni, például ösztöndíjakkal, tudományos konferenciák támogatásával, kutatói díjakkal. A *kutatási infrastruktúrák* által biztosított kapacitások jobb kihasználását, a meglévő lehetőségek integrálását is célul tűzték ki.

A 3. blokk – címe: *Az Európai Kutatási Térség alapjainak erősítése* – foglalkozik egyrészt a keretprogram mellett folyó kutatást, innovációt érintő kezdeményezések figyelemmel kísérésével, másrészt a nemzeti kutatási programok összehangolásával, a tudomány- és technológiapolitika koordinálásával.

Az atomenergiái kutatásokat, az *Európai atom-programmal* kapcsolatos támogatásokat a 4. és az 5. blokk tartalmazza.

3. Miért érdemes részt venni a keretprogramban?

A keretprogramban való részvétel ismertséget biztosít, lehetőséget nyújt kiváló nemzetközi partnerekkel való együttműködés-

re, miközben valamennyi résztvevő egyenlő jogokat és kötelezettségeket kap. A közös munka eredményeként jelentős kutatási eredményekhez juthat a kutatócsoport, amelyek tulajdonjogával kizárólag a résztvevők rendelkeznek, bár magához a kutatáshoz az EU számottevő anyagi támogatással járul hozzá. A *közös tevékenység* az egész intézet, vállalkozás számára új lehetőségeket hozhat: a kutatók *mobilitási* lehetőségei kiszélesednek, új partnerekkel működhetünk együtt, ami a későbbiekben további *közös akciókhoz* vezethet. Emellett olyan pályázati és projektmenedzsment ismeretekre tesznek szert a résztvevők, amelyek a későbbi uniós pályázatokban való sikeres szereplést is elősegítik.

4. Hogyan lehet részt venni a 6. Keretprogramban?

A pályázat elbírálásakor a legfontosabb szempont, hogy a projekt olyan kutatási témával foglalkozzon, amely valóban új megközelítésben kezel egy-egy komoly problémát, *világszínvonalú kutatási eredményeket* ígér, amelyek kiaknázásával Európa jelentős előrelépést érhet el. A kutatási területnek minden esetben illeszkednie kell a keretprogram egy adott alprogramjához, és a projektben részt vevő partnerségnek eleget kell tennie az előírt követelményeknek. A sike-

res projekthez tehát *szükség lesz több* (legalább három, esetenként 5–7) jó hírnevű, ismert, jelentős eredményeket elért *partnerre*. A partnerek minden esetben több országból kell, hogy származzanak, a projektek esetében elvárás, hogy minimum három tag- vagy társult országból legyenek résztvevők. Természetesen vannak olyan projektek is, amelyeket akár már egy résztvevő is megvalósíthat: a mobilitási akciók, a kutatási eredmények elterjesztésével, felhasználásával foglalkozó projektek, illetve a speciális támogatási akciók között.

Az egyetemek, kutatóintézetek mellett az unió mindenképpen számít a vállalatok és vállalkozások érdeklődésére is. A *kis- és középvállalkozások* számára külön akciókat dolgozott ki a Bizottság: a *CRAFT-programban* a vállalkozók kutatás-fejlesztéssel foglalkozó intézeteket bíznak meg kutatási tevékenység elvégzésével, amelyet nagyrészt a közösségi támogatás fedez. Az eredmények tulajdon-, illetőleg felhasználási joga a vállalkozásokra száll. A vállalkozásokat képviselő szövetségek részére úgynevezett kollektív kutatási projekteket is indítanak. Ezek keretében a szövetségek megbízásából végeznek a kutatóintézetek olyan kutatásokat, amelyeket a későbbiekben egy egész szektor hasznosíthat.

Elsősorban a *nemzeti programok* jobb megismerése, a módszerek összehangolása

érdekében került be a programba az úgynevezett *ERA-NET akció*, amely a kutatási programok menedzselésével, stratégiai elemzésével foglalkozók számára nyitott új lehetőségeket.

A kutatók mobilitását elősegítő akciók a 6. Keretprogramban nagymértékben kibővültek. Itt nyílik lehetőség egyéni kutatói ösztöndíjakra, kutatócsoportok együttműködésére, fiatal kutatók továbbképzésére, valamint konferencián való részvételre.

5. Pályázati típusok

Az Európai Kutatási Térség kialakítása, az új keretprogram működtetése számos területen új megoldásokat kíván. Annak érdekében, hogy hosszabb, több résztvevővel zajló, nagyobb támogatásra jogosult projektek valósulhassanak meg, a Bizottság mélyebb integrációt megvalósítani képes eszközrendszerrel, pályázati típusokat javasolt *kiválósági hálózatok* (networks of excellence) és *integrált projektek* (integrated project) elnevezéssel. A jövőben pedig a nemzeti szinten folyó kutatások közötti kapcsolatot is erősíteni kívánják.

5.1. Kiválósági hálózatok (networks of excellence)

Jellemzően több nemzetközi partnerrel folyó projektek, amelyekben az alapvető cél, hogy az adott kutatási témakörrel foglalkozó, pályázó kutatócsoportok erőforrásait, szakértelmét koncentrálna a csoport világszínvonalú eredményeket érjen el. Ilyen projektekkel elsősorban *a 7 tematikus prioritásban lehet pályázni*. Elsődleges céljuk a hasonló kutatást folytatók közötti kapcsolat kiépítése, a módszerek és eredmények összehangolása. A projekt tevékenységeit az uniós 100 százalékos támogatja, figyelembe véve a kutatási terület jellemzőit, a hálózatépítésbe bevont kutatók számát, a közös akciókat

és a projektben elérhető integráció mértékét. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/instrument-noe/

5.2. Integrált projektek (integrated project)

Integrált projekteket ugyancsak a 7 tematikus prioritáshoz kapcsolódva lehet létrehozni. *Sok résztvevővel zajlanak, számottevő közösségi támogatás mellett.* A projekt célja egy adott kutatási probléma megoldása az innovációs lánc valamennyi szakaszának (kutatási, demonstrációs, képzési, technológiatranszfer stb.) integrálásával. Olyan kiemelt szakterületeken zajlanak majd ezek a projektek, amelyek *fontos társadalmi szükségletekkel* kapcsolatosak, erősíthetik Európa versenyképességét, s ahol mindenképpen szükség van *széles körű összefogásra*. A támogatás mértéke a projekten belül tevékenységenként változó: kutatásra 50 százalék, demonstráció esetében 35 százalék, képzésre és menedzsmentre 100 százalék. A projektek időtartama várhatóan 3–5 év lesz. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/instrument-ip/

5.3. A nemzeti szinten folyó kutatások összehangolása

A nemzeti kormányok együttműködését megkívánó pályázati lehetőség, amely nemzeti vagy regionális programok integrálását

tűzi ki célul. Elsősorban a későbbi közös kutatási projektek előkészítése a célja. Az akció lehetővé teszi, hogy egy adott területen egyes tagországok megnyissák kutatási programjaikat más országok kutatócsoportjai előtt. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/instrument-169/

5.4. Célzott kutatási/innovációs projektek (specific targeted research/ innovation projects)

A projekt tartalmazhat kutatási, demonstrációs és innovációs tevékenységeket is, azonban a partnerek számát, a projekt összetettségét, az erőforrásigényt tekintve az *integrált projekteknél egyszerűbb és kisebb*. Alapvető célja egy adott kutatási, illetőleg innovációs elképzelés megvalósítása, probléma megoldása. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/instrument-strp

5.5. Koordinációs tevékenységek (coordination action)

Általában több partner részvételével zajló projektek, amelyek célja a kutatási és az innovációs tevékenységek közötti koordináció megteremtése, a *hálózatépítés*. A vállalt feladatok például a következők lehetnek: konferenciák, találkozók szervezése, tanulmányok készítése, kutatók cseréje, közös információs hálózatok létrehozása, szakértői csoportok működtetése. A tevékenység

gek közös végzése miatt keletkezett kiadásokat a támogatás 100 százalékig fedezi. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/instrument-ca

5.6. Specifikus támogatási akciók

A korábbi kísérő akciókhoz hasonló pályázati lehetőség, amelyet a támogatott feladatok tekintve leszűkítettek. Elsősorban az *eredmények minél gyorsabb, hatékonyabb felhasználását*, terjesztését kívánják elősegíteni. Emellett lehetséges stratégiai célok elérését segítő, feltáró jellegű tevékenységsozort, illetve közös akciók előkészítését célzó intézkedések támogatása. Pályázatot nem csupán konzorciumok nyújthatnak be. Ezeket az akciókat ugyancsak 100 százalékos támogatásban részesíti az EU. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/instrument-ssa/

5.7. Kis- és középvállalkozók (KKV-k) specifikus akciói

- *Kooperatív kutatási projektek* (CRAFT): A projekt célja, hogy a KKV-k egy csoportja számára a KKV-knek alapvetően fontos kutatási eredményt állítson elő. A kutatási tevékenységet jellemzően egy kutatóintézet végzi (habár a KKV-k sincsenek kizárva a kutatásból), ennek kiadásait, szolgáltatását 100 százalékig megtéríti a konzorcium, a keletkező kutatási eredmények tulajdonjoga a KKV-kra száll.

- *Kollektív kutatási projektek:* Az előzőhöz hasonlóan kutatóintézetet bíznak meg adott problémák kutatásával, a megbízó és a tulajdonos azonban nem a KKV-k egy csoportja, hanem egy-egy őket képviselő ipari szövetség. *További információ:* www.cordis.lu/sme

5.8. Kutatási infrastruktúrák

Az akció keretein belül elsősorban már meglévő, jelentős szereppel bíró, esetleg Európában is egyedi kutatási infrastruktúrák jobb kihasználását segítik elő, támogatják az ilyen infrastruktúrákat működtetők közötti kapcsolatépítést, újabb infrastruktúrák előkészítéséhez tanulmányok készítését, a felhasználók számára pedig a hozzáférést. Igen korlátozott költségvetés áll rendelkezésre új infrastruktúrák létesítésére. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/infrastructures/

5.9. Marie Curie kutatói mobilitási akciók

A kutatók *képzését*, kutatócsoportok közötti *kapcsolatok erősítését*, a kiválók *elismerését* segítik ezek az akció típusok.

A támogatások egy részét kutatásban, kutatók képzésében aktív intézmények (egyetemek, kutatóintézetek, vállalatok) nyerhetik el. Az uniós támogatásban részesülő intézmények maguk hirdetik meg a szabad helyeket. A pályázatok másik típusában a kutatók szabadon választhatják meg az ösztöndíjas képzés helyszínét. Az akciók harmadik típusa a tudományos kiválóság elismerését célozza:

kiváló kutatócsoportokat, egyéneket támogat. *További információ:* www.cordis.lu/fp6/mobility

6. A pályázat benyújtása

A korábbiakkal ellentétben a nagyobb, bonyolultabb pályázatok esetében az unió *a kétkörös pályázat*at fogja alkalmazni. Ez várhatóan tovább növeli a bírálati időtartamot, de sok pályázót megkímél a pályázatírás fárasztó munkájától, mivel először csak egy rövidebb pályázatot kell majd benyújtani, s azt csak akkor kell kidolgozni, ha a bírálók erre érdemesnek találták.

Milyen főbb lépéseket kell megtennünk, milyen problémákat kell átgondolnunk a pályázat beadása előtt?

- Információgyűjtés a pályázati feltételekről, a pályázati anyagról, a kiírásról.
 - › Internet: www.cordis.lu
 - › Hazai és nemzetközi kapcsolattartók, szakértők, egyéb tanácsadó szervek megkeresése.
 - › Az Európai Közösségek Hivatalos Lapja.
- Kapcsolatfelvétel a potenciális partnerekkel, esetleg partnerkeresés.
- Megfelelő, közös kutatási program kidolgozása.
- Az erőforrások megtervezése, különös tekintettel az emberi erőforrásra, a megfelelően megalapozott pénzügyi tervre.
- A szellemi tulajdonjogi kérdések tisztázása.
- Jogi, pénzügyi szakember felkeresése a megfelelő konzorciumi szerződés előkészítéséhez.
- Az EU által jóváhagyott szerződéses feltételek megismerése.
- Hazai háttértámogatási lehetőségek feltárása. (www.om.hu/kutatas)
- Az anyaintézmény megfelelő tájékoztatása a vállalt kötelezettségekről, a tervezett tevékenységekről.

Az Európai Bizottság a sikeres pályázat után kezdi meg a tárgyalást a partnerekkel, készíti elő a szerződést, amely meghatározó lesz a későbbiek során.

7. Értékelési szempontok

A pályázatokat igen szigorú kritériumrendszer alapján bírálják el. Az itt kiemelt értékelési szempontok egy része a pályázat jellegétől függően változhat. Minden esetben megtalálhatjuk azonban a bírálati szempontokat az erre vonatkozó munkaprogramban, illetve az értékelési útmutatóban.

- *A program célkitűzéseivel való összhang*
A javasolt projekt eleget tesz-e az adott felhívásban és munkaprogramban megfogalmazott tudományos, technikai, társadalom- és gazdaságtudományi feltételeknek.
- *Tudományos kiválóság*
 - › Pontosan meghatározott, kellőképp fókuszált kutatási célok.
 - › A jelenlegi ismeretekhez képest egyértelműen előremutató, fejlődést hozó eredmények.
 - › A tudományos megközelítés, módszer valószínűsíti az eredmények elérését.
- *Várható hatás*
 - › A legjobb hatást egyértelműen európai szinten lehet elérni.
 - › A közösségi támogatásnak nagy hatása lehet az akcióra, a vállalt programra és eredményeire.
- *A konzorcium minősége*
 - › A résztvevők által alkotott konzorcium kiváló minőségű tudományos szempontok alapján.

- › A tagokat megfelelően választották-e ki az adott feladat elvégzéséhez.
- › A partnerek tudása, szakértelme kiegészíti-e egymást.
- *A menedzsment minősége*
 - › A projekt menedzsmentje kiváló.
 - › Megfelelő tervvel rendelkeznek-e a projekt során keletkezett tudás, szellemi tulajdon és egyéb innovációval kapcsolatos tevékenység menedzselésére.
- *Források mobilizálása*
 - › A projekt rendelkezik-e a végrehajtáshoz szükséges erőforrásokkal (emberi, pénzügyi erőforrások, eszközök stb.).
 - › A források megfelelően integráltak-e a projekt egységének biztosításához.
 - › Megfelelő pénzügyi tervvel rendelkezik-e a projekt.

A bírálók független, nagy szaktekintélyű kutatók, szakemberek. A bizottság adatbázisába bárki jelentkezhetsz a www.cordis.lu/experts/fp6_candidature.htm címen.

8. A pályázatíráshoz szükséges segédanyagok, hazai tanácsadók

A 6. Keretprogramhoz kapcsolódó jogszabályokban szabták meg a támogatások célterületeit, az igénybe vehető közösségi támogatások egy területre jutó összegét, valamint az általános részvételi feltételeket. A pályázók

számára azonban igazi segítséget a munkaprogramok, a pályázati felhívások, az ügyvezetett modellszerződések és az ezekhez kapcsolódó útmutatók nyújtanak.

A *munkaprogramok* (work programme) kifejezetten a pályázók számára összeállított, gyakorlati tudnivalókat tartalmazó dokumentumok. Valamennyi alprogram vonatkozásában készített az Európai Bizottság ilyen munkaprogramot, így először is ezzel a tájékoztatóval érdemes megismerkednünk.

A munkaprogram a *pályázati felhívás* (call for proposals) nélkül azonban csak egy terv, tájékoztató jellegű olvasmány. Pályázatunk szempontjából a kiírás ismerete nagyon fontos, hiszen itt található meg a pontos beadási határidőket, az adott időszakban megpályázható témaköröket, az igénybe vehető *pályázati formát* (instrument), valamint az akcióra szánt támogatási keretet. A felhívások megjelennek az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában, de a <http://fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm> honlapról is letölthető (magyar nyelvű összefoglalójukat a HunOR Iroda honlapja is közli).

A pályázatok elkészítését a *pályázati útmutatók* segítik (guide for proposers).

Hasonlóan „kötelező olvasmány” a komoly pályázók számára az ügyvezetett *modellszerződés* (model contract). Nyertes pályázat esetén az Európai Bizottsággal valamennyi résztvevő szerződést köt. A modellszerződés

tartalmazza a közösségi támogatás igénybevételére vonatkozó jogi, pénzügyi szabályokat, valamint a projekt adminisztrációjával, menedzselésével kapcsolatos fontosabb elvárásokat, s melléleként a projekt során végzett kutatási és más tevékenységek leírását.

Amennyiben a pontos pénzügyi feltételekről szeretnénk tudakozódni, a *pénzügyi útmutatót* (financial guideline) érdemes átlapoznunk, így nem érhet bennünket meglepetés a későbbi szakaszokban. Az EU fontosnak tartja a *szellemi tulajdonjogi* (IPR,

intellectual property rights) kérdések egységes kezelését, a témával kapcsolatban felmerült kérdéseket válaszolja meg az erre vonatkozó útmutató. Az *etikai vonatkozásokat tartalmazó útmutatók* is hamarosan felkerülnek az internetre. Megtalálható a részletes *értékelési útmutató* (evaluation guideline) is, valamint a *szerződés-kötési fázisra vonatkozó ismertető* (negotiation guideline).

A sok-sok útmutató és jogszabály elolvasása előtt azonban a keretprogramokban nem jártas érdeklődőknek érdemes igénybe venniük a rendelkezésre álló más információk lehetőségeit, például a nemzeti kapcsolattartók (National Contact Points, NCP, lásd *Melléklet*), a programbizottsági tagok, a régiókban működő, valamint a tematikus területekhez kapcsolódó pályázati irodák, továbbá a Brüsszelben működő HunOr Iroda segítségét.

9. Változások az 5. Keretprogramhoz képest

Fontos rámutatni a 6. Keretprogram néhány olyan jellemzőjére, amely a korábbiakhoz képest nagy változást mutat. Amellett, hogy új kutatási területek kaptak prioritást, új pályázati típusok, új nyelvezet jelent meg, ezekkel együtt *új szabályrendszer* (jogszabályok, részvételi feltételek, modellszerződések) is keletkezett.

Az 5. Keretprogram pályázatainak mikro-menedzsment szintig terjedő adminisztrációját a Kutatási Főigazgatóság végezte, végzi. A szigorú és részletes, illetve helyenként nem túl praktikus szabályok következtében azonban az *adminisztratív eljárások* – a jelentések ellenőrzése, a szerződések módosítása – igen *hosszadalmassá váltak*. A Bizottság és a pályázók terheinek csökkentése, valamint a hivatalos ügyintézés gyorsítása érdekében a 6. Keretprogramra egyszerűbb eljárásokat dolgoztak ki: gördülékenyebbé tették a szerződéskötést, és a részletes pénzügyi terveket is rövidebb időszakokra vonatkozóan kell kidolgozni. Emellett lehetővé teszik a konzorciumok későbbi bővítését.

A 6. Keretprogramban nagyobb szabadságot kívánnak biztosítani a konzorciumnak azal is, hogy a támogatás elosztásáról a Bizottság már nem kíván az eddig megkövetelt részletességgel tudni. A *pénz elosztásáról* tehát a *tagok maguk között rendelkeznek* majd, és a korábbi költségkategóriák is csupán az iránymutatást szolgálják, nem válnak a pénzügyi tervek és elszámolások kötelező részévé.

A partnerek *egyenjogúvá* válnak – nem különböztetik meg őket *fő- és társszerződőként* (principal/assistant contractor) –, ezzel együtt a szellemi tulajdonjogi kérdések is egyszerűbbek, áttekinthetőbbek lesznek.

A konzorciumi szerződés jelentősége megnő, általában kötelező lesz, erre a pályázati

felhívás minden esetben útmutatást ad. Várhatóan nehézséget jelent majd az *ellenőrzés szigorítása*: minden nagyobb projekt időszakos elszámolásait auditáltatni kell majd vagy egy külső auditorral, vagy egy, a projekttől független, erre felhatalmazott pénzügyi szakemberrel (közintézmény esetén).

További újdonság, hogy a projekt menedzselésével kapcsolatos kiadásokat teljes mértékig megtéríti az unió (ide tartozik az auditálás költsége is), amennyiben ez nem haladja meg a támogatás 7 százalékát.

10. Alapvető pénzügyi tudnivalók

A korábbiakhoz képest több szempontból is megváltozott a projekttel kapcsolatos kiadások kiszámítási módja, a pénzügyi tervek és jelentések rendszere, valamint a pénzügyi támogatás rendszere. Ezért a modellszerződésben található pénzügyi feltételeket, illetve a pénzügyi útmutató gyakorlatiasabb tájékoztatóját érdemes időben megismernünk.

A résztvevők saját nemzeti szabályaik alapján tartják nyilván a projekttel összefüggő, és a projekt időtartama alatt keletkezett kiadásait. A jelentéseket egy független céggel/személlyel kell auditáltatniuk. Egyetemek, közintézmények esetében nem szükséges külső auditáló cég igénybevétele, egy erre felhatalmazott, független szakértő is eljárhat.

Az elszámolások nem tartalmazhatnak áfát és vámot, semmilyen kamatot vagy hasznót. Az áfát az érvényes szerződés és jelentések birtokában lehet visszaigényelni az illetékes adóhatóságnál.

A projektek részletes pénzügyi terveit 18 hónapra kéri elkészíteni a Bizottság, a jelentések rendszerint 12 hónapra vonatkoznak. A támogatás egy része, amely a következő periódus munkáját teszi lehetővé, már a szerződéskötést követően megérkezik, a további részleteket az aktuális jelentések elfogadása után utalják át. A támogatásokat a pro-

jekt koordinátora kapja meg, aki köteles a Bizottsággal kötött szerződésben, valamint a konzorciumi szerződésben foglaltaknak megfelelően cselekedni, és a támogatást a többi résztvevő számára haladéktalanul továbbítani. A konzorciumi szerződésben kell lefektetni a tagok pénzügyi vállalásait, a támogatás mértékét, ebbe a Bizottság nem avatkozik be.

A támogatást a korábbiakban a Bizottság által mesterségesen meghatározott költségkategóriák alapján ítélte meg, szigorúan ragaszkodva az előzetes tervekhez. A 6. Keretprogramban ezek a kategóriák már nem léteznek. A támogatás mértékének meghatározásakor több tényezőt vesznek figyelembe:

- *a projektben végrehajtott tevékenységek jellegét:* kutatás-fejlesztés/innovációs tevékenység, demonstráció, képzés, menedzsment;
- *a résztvevő által alkalmazott költségmodell:* teljes költségelszámolás (full cost, FC), teljes költségelszámolás fix rezsiköltséggel (full cost flat rate, FCF), addicionális költségelszámolás (additional cost, AC);
- *a pályázat típusát:* integrált projekt, kiválósági hálózat stb.;
- *a pályázó típusa* (abból a szempontból érdekes, hogy a K+F állami támogatásokról szóló keretszabályok alá tartozik-e a pályázó).

Emellett fontos ismerni a támogatási lehetőség fajtáját: *fix összegű* (lump sum), *hozzájárulás* a költségekhez (grant to the budget), az *integrációt elősegítő* támogatás (grant for integration).

Költségelszámolási modellek:

- *FC:* a pályázó rendelkezik olyan elszámolási rendszerrel, amelyben tételesen, pontosan megjeleníthetők a projekt során felmerült közvetlen és közvetett (például rezsi) költségek. Kutatás-fejlesztési projekt esetében a támogatás 50 százalék lehet. Ilyen rendszerben dolgoznak a vállalatok, vállalkozások.
- *FCF:* a pályázó ugyan pontosan meg tudja jeleníteni a projekttel kapcsolatos költségeit, de célszerűbb, ha a közvetett költségekre (rezsi) egy fix büdzsét használ, amelyet a közvetlen költségek 20 százalékában határoznak meg. Kutatás-fejlesztési projekt esetében a támogatás a közvetlen költségek 50 százaléka, valamint a fix büdzsé. Ilyen elszámolást alkalmazott sok kutatóintézet, egyes vállalkozások. A 6. Keretprogramban előreláthatóan csak KKV-k alkalmazhatják.
- *AC:* a pályázó nem rendelkezik olyan elszámolási rendszerrel, amelyben lehetővé válna a projekttel kapcsolatos közvetett és közvetlen kiadások pontos megjelenítése. A projektben elszámolhatók a projekt során felmerült, kifejezetten a projekttel összefüggésben keletkezett kiadások, amelyek más

forrásból nem támogatottak. Ez a modell csak adott intézménytípusok (egyetemek, állami finanszírozású kutatóintézetek) által használható. A költségeket 100 százalékgig térítheti meg az unió, bármely tevékenység esetében.

A támogatás formái:

- *Az integrációt elősegítő támogatás:* a kiválósági hálózatok esetében használatos forma; a támogatás függ a hálózatba bevont kutatók számától, a kutatási területtől, a megvalósítandó tevékenységektől, az integráció fokától és a valódi kiadásoktól.
- *A projekt költségvetéséhez való hozzájárulás:* a támogatás az előzetes költségtervben szereplő összeg adott százaléka (tevékenységtől függően). Az integrált projektek, a KKV-akciók támogatása ilyen módon folyik.
- *Fix összeg:* jellemzően a mobilitási akcióknál előre meghatározott, például az ösztöndíj mértéke, az utazási támogatás országonként.

11. Szerződéses feltételek

Az Európai Bizottság valamennyi résztvevővel szerződést köt. A szerződés keretei ismertek, általános érvényűek, valamennyi pályázóra egyaránt vonatkoznak. A keretprogram honlapjáról letölthetők ezek az úgynevezett modellszerződések.

A modellszerződések számát – a könnyebb felhasználás érdekében – a Bizottság csökkentette. A szerződések összetétele:

- *Törzsszöveg (core contract)*: gyakorlatilag valamennyi projekt típusban azonos, tartalmazza a konzorciumra, a szerződés tárgyára, az elszámolási modellre, a támogatásra jellemző alapadatokat, a mellékletek megnevezését.
- *1. sz. melléklet*: Technikai feltételek. A projektmunka részletes leírását tartalmazó dokumentum.

- *2. sz. melléklet*: Általános feltételek.
A rész: Tartalmazza az alapdefiníciókat, kitér a konzorcium és a tagok általános jogi és adminisztratív kötelezettségeire, a projekt megkötésének, a szerződés felfüggesztésének, meghosszabbításának, megszűnésének eseteire, a jelentéskészítés részleteire, a bizalmasság és publikáció feltételeire.
B rész: Szellemi tulajdonjogi feltételek.
C rész: Pénzügyi feltételek
Pontosan definiálja az elszámolható költséget, az elszámolási modelleket, a támogatás

5. táblázat. A támogatás alakulása pályázati típusonként és tevékenységenként FC és FCF elszámolás esetén

Maximális támogatás	Kutatás-fejlesztés/innováció	Demonstráció	Képzés	A konzorcium menedzselése	A támogatás fajtája
Kiválósági hálózat	100%				Integrációt elősegítő támogatás
Integrált projekt	50%	35%	100%	100% a támogatás max. 7%-ig	Hozzájárulás a költségekhez
Célzott kutatási/innovációs projekt	50%	35%		100% a támogatás max. 7%-ig	Hozzájárulás a költségekhez
KKV-akció	50%			100% a támogatás max. 7%-ig	Hozzájárulás a költségekhez
Infrastruktúra akció	50%			100% a támogatás max. 7%-ig	Hozzájárulás a költségekhez
Koordinációs akció			100%	100% a támogatás max. 7%-ig	Hozzájárulás a költségekhez
Specifikus támogatási akció				100% a támogatás max. 7%-ig	Hozzájárulás a költségekhez, vagy fix összegű támogatás

maximális összegének kiszámítását, a jelentések elkészítésének kritériumait, az auditálásra és a szankciókra vonatkozó tudnivalókat.

D rész: Szerződésesség és szankciók.

E rész: Záró rendelkezések.

- *3. sz. melléklet:* Speciális feltételek. Az adott pályázati formára jellemző feltételeket részletezi.
- *Egyéb mellékletek:* Amennyiben a konzorciumi tagok vagy a Bizottság szükségesnek tartja, előírhatja további mellékletek szükségességét.

- Kiegészítő formanyomtatványok (például a partnerek csatlakozásához szükséges nyomtatvány).

A szerződés akkor lép életbe, amikor a Bizottság és a koordinátor aláírták azt, ugyanakkor a szerződésben a koordinátor felelősséget vállal azért, hogy a megnevezett tagok adott határidőn belül csatlakozzanak a szerződéshez.

A partnerek egyenrangúak, a Bizottság nem tesz közöttük különbséget aszerint, hogy ki mekkora feladatot vagy pénzügyi kötelezettséget vállalt. A koordinátor a szer-

ződésben többletfeladatokat vállal – így például a szerződéskötéskor, illetve a támogatás átutalásakor –, de a kutatás területén nem ruház rá többletjogokat a szerződés. A konzorcium menedzselésével kapcsolatos költségeket a Bizottság 100 százalékig megtéríti valamennyi résztvevő esetében.

A Bizottság előírhatja – már a szerződés megkötése előtt – *konzorciumi szerződés* megkötését a tagok között. Mivel a konzor-

ciumi szerződés tartalmazza a tagok egymás közötti viszonyára vonatkozó jogi, pénzügyi, egyéb – például menedzselési – kérdéseket, a konzorciumi szerződést érdemes megfelelő körültekintéssel előkészíteni, szakemberek segítségét kérni. A Bizottság a konzorciumi szerződésre vonatkozóan csupán egy útmutatásként szolgáló listát adott ki, kötelező érvényű modellszerződést nem (5. táblázat).

IV. További információforrások

Magyarul:

www.om.hu/kutatas
www.om.hu/ist
www.hunoriroda.hu
www.tetalap.hu
<http://6kp.info.omikk.bme.hu/>

Angolul:

Az Európai Kutatási Térség

www.cordis.lu/rtd2002/era-debate/era.htm
www.cordis.lu/rtd2002/era-developments/developments.htm
http://europa.eu.int/comm/research/era/index_en.html

Általános információ a 6. Keretprogramról

www.cordis.lu/fp6/
http://europa.eu.int/comm/research/fp6/index_en.html

www.cordis.lu/rtd2002/fp-debate/fp.htm

Alapdokumentumok

www.cordis.lu/fp6/find-doc.htm
http://europa.eu.int/comm/research/fp6/documents_en.html

A 6. Keretprogram specifikus programjai

www.cordis.lu/fp6/activities.htm
www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/activities.htm

www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/areas.htm

Részvétel a 6. Keretprogram pályázataiban

www.cordis.lu/fp6/step.htm
http://europa.eu.int/comm/research/fp6/pdf/how-to-participate_en.pdf

Pályázati felhívások és határidők

fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm

Projekt típusok, új eszközök

www.cordis.lu/fp6/instruments.htm
http://europa.eu.int/comm/research/fp6/instruments_en.html

www.cordis.lu/rtd2002/fp-activities/instruments.htm

A szerződés mintákkal kapcsolatos információ

http://europa.eu.int/comm/research/fp6/working-groups/model-contract/index_en.html

Gyakran feltett kérdések

http://europa.eu.int/comm/research/fp6/pdf/faq_en.pdf

<http://europa.eu.int/comm/research/faq.html>

Németül:

www.kowi.de
www.eubwero.de
www.bit.ac.at

V. Felhasznált irodalom

Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióról, Magyar Országgyűlés, 2001.

Európa kislexikon. Az Európai Unió és Magyarország, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Vezetőképző Intézet, Budapest, 1999.

Communication from the Commission: More Research for Europe, Towards 3% of GDP, Brüsszel, 2002. 9. 11.

P. Busquin kutatásért felelős EU-biztos fel-szólalása az MTA-n, Budapest, 2002. 02. 25.

A new Framework Programme for European Research

Az Európai Bizottság Kutatási Főigazgatóságának kiadványa, 2001.

The 6th Framework Programme in Brief

Az Európai Bizottság Kutatási Főigazgatóságának kiadványa, 2002

A 6. Keretprogram honlapján (www.cordis.lu) megtalálható joganyagok, felhívások, útmutatók és egyéb segédanyagok.

Melléklet

Ideiglenes magyar nemzeti kapcsolattartók (NCP-k) az EU 6. Keretprogramban

Szakprogram	Ideiglenes NCP	Intézmény, cím	Telefon, fax, e-mail
NCP koordináció	Kleinheincz Ferenc	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2579 Fax: +36 1 266 2055 E-mail: ferenc.kleinheincz@om.hu
Genomika és biotechnológia az egészség szolgálatában	Dr. Glasz Tibor	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2532 Fax: +36 1 318 7076 E-mail: tibor.glasz@om.hu
Az információs társadalom technológiái	Bognár Vilmos	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2517 Fax: +36 1 318 4130 E-mail: vilmos.bognar@om.hu
Nanotechnológia és nanotudományok, ismeretalapú multifunkcionális anyagok, új gyártási eljárások és berendezések	Mokry Zsuzsa	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 4842533 Fax: +36 1 318 4064 E-mail: zsuzsa.mokry@om.hu
Úrkutatás	Dr. Patkós Enikő	Magyar Úrkutatási Iroda 1054 Budapest, Alkotmány u. 27.	Tel: +36 1 301 0969 Fax: +36 1 301 0979 E-mail: patkos@hso.hu
Légi közlekedés	Helvei Ildikó	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2515 Fax: +36 1 317 8717 E-mail: ildiko.helvei@om.hu
Élelmiszerminőség és -biztonság	Dr. Somogyi Zoltán	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2526 Fax: +36 1 318 7076 E-mail: zoltan.somogyi@om.hu
Fenntartható fejlődés, globális változás és ökoszisztémák	Szabó Ilona	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2521 Fax: +36 1 318 7213 E-mail: ilona.szabo@om.hu
Polgárok és kormányzás a tudásalapú társadalomban	Dr. Darányi Sándor	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2598 Fax: +36 1 266 2055 E-mail: sandor.daranyi@om.hu
Újjonnan kibontakozó kutatási területek és technológiák	Dr. Hanák Péter	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2538 Fax: +36 1 318 4113 E-mail: peter.hanak@om.hu
Kis- és közép vállalatok kutatási tevékenységnek támogatása	Barkó József	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2547 Fax: +36 1 318 4524 E-mail: jozsef.barko@om.hu
A nemzetközi együttműködést támogató specifikus tevékenységek	Gulyás Ágnes	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2580 Fax: +36 1 266 2055 E-mail: agnes.gulyas@om.hu
A kutatás és innováció ösztönzése	Dr. Roboz András	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2553 Fax: +36 1 266 2055 E-mail: andras.roboz@om.hu
Humán kutatói erőforrások és a kutatói mobilitás elősegítése Kutatási infrastruktúrák	Jeney Nóra	Oktatási Minisztérium Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkársága, 1052 Budapest, Szervita tér 8	Tel: +36 1 484 2582 Fax: +36 1 266 2055 E-mail: nora.jeney@om.hu
EURATOM	Dr. Lengyel Zoltán	Országos Atomenergia Hivatal 1036 Budapest, Fényes A. u. 4., Postacím: 1539 Bp. 114. Pf. 676	Tel: +36 1 436 4850 Fax: 36 1 436 4843 E-mail: lengyel@haea.gov.hu

A szerzők köszönetet mondanak
Zsigmond Attilának az anyag összeállításában nyújtott segítségéért.

A csatlakozási tárgyalások első fejezetei közé került a tudományról és a kutatásról szóló, ez ugyanis a Közösség számára „könnyebb”, várhatóan kevesebb problémát okozó területnek ígérkezett. Az Európai Bizottság pozitívan értékelte Magyarország K+F teljesítményét is: „A tudományos teljesítmény alapján Magyarország világviszonylatban is az első húsz ország közé tartozik.” A magyar kutatói közösségek eredményes bekapcsolódása a nemzetközi tudományos és technológiai együttműködési programokba jó alapot teremtett a sikeres csatlakozási tárgyalások nyomán lehetővé váló, immár teljes körben történő társulásra 1998-tól az 5. Keretprogramhoz, majd 2002-től a 6. Keretprogramhoz. Az e füzetben olvasható információk – közülük is elsősorban a pályázatokkal kapcsolatosak – azt kívánják elősegíteni, amire esélyünk van: hogy a magyar tudományos élet a csatlakozás nagy nyertesei közé tartozzon.

Csuzdi Szonja
EU-referens
Oktatási Minisztérium

Nagy Ágnes
EU-referens
Oktatási Minisztérium